

І. Д. Дудко

доцент кафедри політичної історії
Київського національного економічного
університету, канд. істор. наук

ЕКОНОМІЧНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ І США: ПОЛІТИЧНІ І ПРАВОВІ ВИМІРИ

Тенденції економічного співробітництва України і США протягом 1990-х — початку 2000-х рр. уможливають визначення не просто взаємозв'язку, а безпосередню підпорядкованість даного співробітництва чинникові відповідності внутрішньо- і зовнішньополітичного курсу нашої країни національним інтересам США. Значного мікро- та підпорядкованості зовнішньому курсу України.

and similar papers at core.ac.uk

provided by Institutional Repository of Vadym Hetman Kyiv

іна щодо становлення і розвитку її економічних стосунків зі США.

Так теоретично, після проголошення незалежності Україна повинна була увійти до кола країн, щодо яких очікувалась особлива політична й економічна підтримка з боку США. Йдеться про проголошення лінії на підтримку нових демократій в якості одного з головних напрямів зовнішньої політики Сполучених Штатів. Характерно, що будучи ствердженою ще за часів республіканської адміністрації Дж. Буша-старшого (1988—1992), ця лінія була підтримана і, більше того, визнана в якості провідної як за часів президентства Б. Клінтона (1992—2000), так і за часів нині діючого президента Дж. Буша-молодшого. І водночас, із погляду на реальний розвиток подій, економічна, політична, правова підтримка України з боку США не набула ані поступового, ані послідовного характеру.

Специфіка відносин України і США протягом 1990-х — початку 2000-х рр. дає можливість визначити певні етапи їх ствердження і розвитку — від вельми стриманого сприйняття незалежної України протягом 1991—1993 рр. до її активної підтримки із другої половини 1999-х рр., погіршення стосунків сторін від початку 2000-х рр. і навіть їх кризового стану влітку-восени 2002 р. і, насамкінець, погравлення відносин протягом 2003-першої половини 2004 рр.

Яку ж роль у цих тенденціях відіграв чинник політичних стосунків сторін?

Відомо, що однією з головних передумов для зміни орієнтації США щодо української держави від нейтралітету чи навіть політичного тиску до помітної економічної і політичної підтримки

стала відмова України від ядерної зброї, реальні наміри країни на активне співробітництво з євроатлантичними економічними та військовими структурами. Збіг таких позицій із сформульованими за постбіполярних часів зовнішньополітичними орієнтаціями Сполучених Штатів щодо країн СНД, а саме: на поступове зміцнення американських політичних і економічних впливів на пострадянському просторі, стримування неоімперської поведінки Росії, забезпечення стабільного розвитку Східної Європи через стабільний розвиток її представників — надали українській державі особливого статусу в системі диференційованих інтересів США. Із цим слід пов'язувати і зростання загальної економічної допомоги Україні. Так, скажімо, масштабна економічна допомога Сполучених Штатів країнам СНД згідно з Законом про підтримку свободи в нових незалежних державах (1992 р.) почала надходити ще за часів Дж. Буша-старшого. Особливістю цієї допомоги при цьому у другій половині 1990-х рр. стало не тільки її загальне збільшення, а й перерозподіл насамперед на користь України.

Період кінця 1990-х — початку 2000-х рр., позначений відчутними негараздами внутрішньополітичного і внутрішньоекономічного розвитку України, спонукав, однак, значне падіння інтересу до неї з боку американських державних кіл. В основі такої позиції — традиційне для республіканської адміністрації жорстко прагматичне обстоювання позицій американського бізнесу, складового чого завжди була безумовна підтримка будь-яких проблемних питань американських інвесторів, а також питань, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Співробітництво України і США за таких обставин почало розвиватись через надання підтримки Україні за умов виконання нею програми реформ та боротьби з корупцією і організованою злочинністю. У сенсі зазначеного вкрай негативно на стосунках України і США позначився так званий «кольчужний» скандал, пов'язаний із звинуваченням української сторони у продажу Іраку радарних комплексів ППО «Кольчуга». Не дивлячись на те, що висновки експертної групи уряду США та Великої Британії в жовтні 2002 р. щодо звинувачень не мали чітко визначених підтверджень, США призупинили очікувану до кінця 2002 р. фінансову допомогу Україні через державні канали американського уряду і, зокрема, згадуваний вище Закон про підтримку свободи. До цього слід додати й санкції щодо експорту української промислової продукції, у тому числі до США, накладені на Україну Міжнародною організацією по боротьбі з відмиванням грошей — FATF. Так, період

другої половини 2002 р. можна вважати дійсно кризовим у стосунках, і зокрема у розвитку економічних відносин сторін.

Виникає, однак, питання щодо підстав поживавлення цих відносин протягом 2003 — першої половини 2004 рр. Цьому сприяв цілий ряд обставин, де поряд із доказами безпідставності звинувачень українського уряду у продажу зброї Іраку або, з іншої сторони, певною стабілізацією економічного і інвестиційного клімату в Україні, неабияку роль відіграв чинник участі українського контингенту у стабілізаційних силах в Іраку. Останнє, зокрема, активно використовується сьогодні американською адміністрацією задля сприйняття України в якості однієї з учасниць антитерористичної коаліції, що діяла і продовжує діяти на боці США в Іраку. За умов сумнівності правових засад самої антитерористичної кампанії, що була розпочата проти Іраку Сполученими Штатами, зазначене не може не слугувати інтересам американської адміністрації, і насамперед з точки зору підтримки здійснюваного нею курсу зовнішньої політики.

Але чи можна абсолютизувати зазначене з точки зору сутності і перспектив українсько-американських економічних відносин? Аналіз реального стану економічного співробітництва України і США дає можливість стверджувати, що попри усі зусилля рівень цього співробітництва не досяг на середину 2004 р. навіть тих показників, які передували визріванню так званого «кольчужного» скандалу в Україні. З погляду сучасної позиції Конгресу США проблематичним залишається й набуття Україною статусу країни з ринковою економікою. Йдеться про продовження дії емігрантських положень Закону США про торгівлю від 1974 р., відомих як поправка «Джексона-Веніка». На сьогодні це серйозна перешкода в отриманні Україною режиму найбільшого сприяння в торгівлі зі США на постійній основі, а також вирішення проблем антидемпінгових розслідувань та доступу українських товарів на американські ринки. Вищезазначене сприяє невизначеності перспектив приєднання України до СОТ, входження держави до Європейського Союзу і, у свою чергу, до НАТО.

Отже, незважаючи на реальне значення чинника політичних стосунків України і США, особливу роль у становленні позитивних тенденцій розвитку економічних відносин між ними повинен відіграти чинник економічної ваги самої України в системі сучасних міжнародних відносин. Розвиток подій останнього десятиліття підтвердив, що досягнення паритетних стосунків України із Заходом і водночас зі США є неможливим за умов економічної залежності України від останніх. Даний висновок не можна вважати чимось

новим з погляду на тенденції розвитку України періоду її незалежності. І водночас він додає до об'єктивності позиції про те, що формулювання внутрішньо- і зовнішньополітичного курсу України має відображати насамперед її національні інтереси, а не національні інтереси країни (у даному випадку — США), що здатна виступати з позиції підтримки нових демократій. Безперечно істиною залишається те, що здобуття Україною позиції рівноправного члена євроатлантичної спільноти може стати наслідком здобутків самого українського суспільства, і це — реальний шлях до більш врівноважених стосунків України із Заходом, включаючи й такого її провідного представника як США.

Н. А. Железняк

заст. директора Департаменту
державної реєстрації нормативних
актів Міністерства юстиції України

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ОБ'ЄДНАНА ЄВРОПА

З проголошенням незалежності нашої держави, прийняттям Конституції України як політико-правового підґрунтя розбудови демократичної, правової держави, настав час для створення необхідних передумов для набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі а для цього необхідно гармонізувати право Європейського Союзу з національною правовою системою.

Відомо, що, згідно з установчими договорами Євросоюзу, гармонізація його права з національними правовими системами досягається не примусовим узгодженням відповідних норм, а шляхом добровільної відмови держав-членів від частини своїх повноважень, що пов'язане з економічною і політичною доцільністю.

При цьому слід пам'ятати, що на Копенгазькій Раді в червні 1993 року держави — члени ЄС визначили критерії, на підставі яких буде вирішуватися, чи готові держави — заявники до членства в ЄС. Серед «Копенгазьких критеріїв» є такий: досягнення стабільності інституцій, що гарантують демократію, верховенство права, права людини й повагу до меншин та їх захист.

Таким чином, необхідно досягти такого рівня розвитку національної правової системи, щоб не Україна просилась бути членом Європейського Союзу, а нам пропонували приєднатись до цього угруповання європейських держав та міжнародних органі-